

IV. ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ (ПРИСВЯЧЕНО 100-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПЕДАГОГА)

Наталія Пуселіна

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК СКЛАДОВА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Освіта є основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку держави. Її модернізація відбувається відповідно до провідних пріоритетів суспільства – особистісної та компетентнісної орієнтованості, спрямованості на гармонійний розвиток дитини, гуманітаризації та фундаменталізації змісту, міжпредметної інтеграції, доступності, реалізації виховного потенціалу, зокрема національно-патріотичного виховання учнів.

Головними компонентами Концепції нової української школи визначено: оновлений зміст освіти, основою якого є формування компетентностей учня для успішної самореалізації в суспільстві, орієнтація на індивідуальні потреби, дитиноцентризм, наскрізний процес виховання, що формує цінності, організація взаємодії, що ґрунтується на партнерстві між усіма суб'єктами навчально-виховного процесу [2, с.11].

Педагогіка партнерства – напрям педагогічного мислення та практичної діяльності, спрямований на демократизацію, гуманізацію та індивідуалізацію розвитку особистості. Головним завданням її є подолання інертності мислення, перехід на якісно новий рівень побудови взаємовідносин учителя й учнів, учителя й батьків, що передбачає взаєморозуміння, єдність інтересів і прагнень з метою особистісного розвитку школярів [2, с.16].

Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Учитель разом з родиною формують та визначають шляхи реалізації освітньої траєкторії дитини. Педагогіка партнерства розкриває діалогічну взаємодію педагога і дитини, передбачає рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість.

Утілюючи ідеї співробітництва, вчитель має переосмислити свою роль у цьому процесі, що вимагає від нього оновлення професійного мислення і відповідних цілеспрямованих дій таких як: постійного аналізу власної педагогічної діяльності; орієнтації на самоосвіту як цілеспрямовану пізнавальну діяльність; відстеження результативності своєї роботи. Застосування інтерактивних методів і форм навчально-виховної діяльності не тільки забезпечує атмосферу комфортності, а й сприяє розвитку комунікативних умінь і навичок, формуванню громадянської позиції, допомагає встановленню педагогічно доцільних відносин педагога і учня, згуртовує колектив, привчає співпрацювати, зважаючи на думки оточуючих, реалізує виховну функцію [1]. Таким чином, практичне втілення інтерактивних методів і форм навчання є результатом формування суб'єкт-суб'єктних відносин вчителя і учня, обґрунтованих А. Бойко.

Аналіз історико-педагогічних досліджень дає змогу стверджувати, що педагогіка партнерства ґрунтується на таких ідеях: навчання без примусу, що базується на гуманізмі, ціннісному ставленні до дитини, індивідуальному підході, володінні учителем інтерактивними методами та засобами суб'єкт-суб'єктної взаємодії у навчальному процесі (Ш. Амонашвілі, В. Сухомлинський, С. Лисенкова, В. Шаталов); ідея важкої мети, що полягає у визначенні та реалізації складної мети, де педагог, володіючи традиційними та інноваційними засобами впливу налаштовує учнів на виконання, мотивуючи та стверджуючи упевненість в її реалізації (С. Лисенкова, В. Шаталов); ідея опори полягає у засвоєнні учням опорних знаків (символів, схем, таблиць тощо) для забезпечення кращого розуміння, структурування, запам'ятовування матеріалу, побудови відповіді (Є. Ільїн, І. Іванов, В. Шаталов); ідея вільного вибору надає свободу вибору у процесі навчання, тобто учень може обирати завдання, задачу, тему твору самостійно, а діяльність вчителя спрямована на діалогічну

взаємодію на рівні співробітництва і співтворчості (Ш. Амонашвілі, І. Волков, С. Лисенкова, В. Шаталов); ідея випередження дозволяє заздалегідь вивчати складні теми, об'єднувати його в блоки, закладати перспективу вивчення теми наступного уроку, реалізує вміння педагога прогнозувати, стратегічно правильно вибудовувати спільну діяльність (І. Волков, С. Лисенкова, Б. Нікітін, В. Шаталов); ідея великих блоків ґрунтується на об'єднанні 6 – 10 уроків або тем в один блок, встановленні логічних зв'язків між ними, виокремлення головної думки, постановка та розв'язок проблеми. Її реалізація спрямована на наявність у педагога глибокого знання матеріалу, вміння систематизувати, інтегрувати матеріал (І. Волков, І. Іванов, В. Шаталов, М. Щетинін); ідея відповідної форми полягає в тому, що урок за своєю формою має відповідати предмету, що вивчається і реалізується через обізнаність, креативність, відкритість, здатність результативно вирішувати творчі завдання, незалежність суджень, спрямованість на творчі досягнення, володіння педагогічними інтерактивними технологіями (І. Волков, Є. Ільїн, В. Шаталов); інтелектуальне поле класу передбачає створення загальних життєвих цілей та цінностей для розвитку здібностей та нахилів, творчості кожної дитини в процесі діяльності (І. Волков, С. Лисенкова, В. Шаталов, М. Щетинін); самоаналіз реалізує ідею колективного аналізу та оцінювання діяльності кожного учня за умови володіння педагогом прийомами рефлексії, емпатії, здатності до самопізнання (Ш. Амонашвілі, Є. Ільїн, І. Іванов, В. Караковський, В. Шаталов, М. Щетинін).

Опрацювання теоретичних засад професійної підготовки вчителів на основі компетентнісного підходу засвідчує, що реалізація ідей педагогіки партнерства передбачає здатність до співпраці, вміння вирішувати життєві ситуації, активну позицію, соціальні й громадянські цінності, комунікативні навички, мобільність у різних соціальних умовах, вміння вчителя визначати власну роль у суспільстві (соціальні компетентності). Сформованість мотиваційних компетентностей співвідноситься з внутрішньою мотивацією, інтересами, індивідуальним вибором і включає здатність до навчання, винахідливість, навички адаптуватися, вміння досягати успіху, бажання змінювати життя на краще, інтереси та внутрішню мотивацію, особистісні практичні здібності, спроможність робити власний вибір і встановлювати особистісні цілі. Група функціональних компетентностей пов'язується зі сферою оперування науковими знаннями та фактичним матеріалом і містить лінгвістичну, технічну та наукову компетентність, вміння використовувати знання в житті та навчальній діяльності, здатність оперувати джерелами інформації для власного розвитку, вміння застосовувати інформаційні комп'ютерні технології.

З'ясовано, що компетентнісний підхід дає можливість виділити якісні особистісні характеристики фахівця, комплекс його компетентностей, а цілеспрямована організація підготовки вчителя у відповідності до сучасного етапу розвитку суспільства повинна: 1) враховувати природні педагогічні здібності (професійна орієнтація і відбір); 2) сприяти вихованню на основі національних і загальнолюдських цінностей і розвитку високого рівня загальної культури; 3) забезпечувати свідоме засвоєння професійно значущих знань, формування педагогічних умінь і оволодіння педагогічною технікою на основі взаємозв'язку теорії і практики; 4) стимулювати самоосвіту, самоактуалізацію і саморозвиток особистості вчителя.

Отже, формування професійно-педагогічного мислення (гуманізація, демократизація міжособистісних стосунків); сприяння становленню особистості учня, забезпечення пріоритетності загальнолюдських цінностей; формування національної самосвідомості, культури; сприяння розвитку духовності, вихованню морально, фізично та психічноздорової особистості; готовність до соціального захисту дитини, усвідомлення необхідності підпорядкування дидактичних завдань формуванню цілісної всебічно розвиненої особистості; володіння психолого-педагогічними методами діагностики та дослідження розвитку особистості, її інтересів та здібностей; знання специфіки, змісту, форм і методів індивідуальної роботи з учнем; вміння будувати гуманні виховуючі відносини на рівні співробітництва та співтворчості на основі поваги, довіри, діалогу надає можливість реалізувати реформи нової української школи.

Список використаної літератури

1. Мартинець А. М. Нові педагогічні технології : інтерактивне навчання / А. М. Мартинець // Відкритий урок. – 2003. – № 7–8. – С. 28–31.
2. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. –К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.